

KÜLFÖLDI IRODALOM.

Fünf Bücher Epigramme von Conrad Celtis. Herausgegeben von Dr. Karl Hartfelder. Berlin. Verlag von S. Calvary & Comp. 8 r. 125 l. Ára 4 márka.

Celtis epigrammjaait, melyeket szerzőjük eredetileg nyolcz könyvre tervezett, sokáig a feledékenység homálya fedte; Trithemius (1494 táján) ugyan említette, de Velocianus (1513) sikamlós voltuk miatt nem merte kiadni, Klüpfel (e század elején) pedig mielőtt kiadhatta volna, meghalt; ez idén akadt legelőször kiadójuk Hartfelderben, ki e kiadásának elkészítésénél nemcsak az eredeti nürnbergi kéziratot, hanem annak Klüpfel-féle, részben hibátlanabb másolatát is felhasználta. A kiadásról magáról nem akarok bővebben szólni, ámbár volna alkalmam elég megjegyzésre; így pl. III 41, 11 a kéziratbeli cepit-et nem incepit-re, hanem ceoit-re kellett volna változtatni, IV 7 helyesebb alakban II 40 szám alatt is előfordúl; IV 44 ki van már adva Aschbachnál V 29 Saligernél; IV 48 és 49-ben a görög szöveg telve van másolási hibákkal; az V 31—33 foglalt astronomiai leírásokat kár volt kihagyni stb. stb. De az ilyen hibáknak e helyen való felderítése oly kevés haszonnal jár, és a kiadó különben Celtis epigrammjairól oly nagy érdemeket szerzett, hogy jobbnak tartom hibáit mellőzni és röviden annak felsorolására szorítkozni, a mi ezen epigrammokban Magyarországra vonatkozó nevezetesebb adat található. I 18 (De curia regis Mathiæ) érdekesen illusztrálja Mátyás király udvarának elolaszodását:

Pannonius regi conquestus saepe senator,
Nulla quod a ducibus tuta puella foret,
Sed maius toto scelus execrabile mundo,
Pene quod Italico mas neque tutus erat.

I 35 egy előttem érthetetlen epigramm: De genethliaco Polono Ungariam pollicente:

Sarmata Pannonio furenter captus amore,
Terque redit vacuis in sua regna viris.
Dic mihi, venturo quæ scribant tempora fato
Sidera, si poteris, cæce genethliace.

II 1-ben megszólítja a költő könyvét, hogy járja be az egész földkerekséget: Olasz- és Németországon kívül «Danubius lustrandus erit Savusque Dravusque»; III 1-ben pedig fölemlíti, hogy Szűz Mária segítségével bejárta Német- és Franciaországot és hogy «Te duce per Bemos et Pannonas ausus utrosque Vertere iter, timidus qua fluit Ister aquis». Érdekes az «Epitaphium Ventimontani» című epigramm

(III 2), melyből megtudjuk, hogy Windsberger Eberhard (Ventimontanus, Aeolides) az ingolstadtai egyetemen az orvostan tanára (v. ö. Prandl *Geesch. d. Ludw.-Maxim. Univers. I.* 76), szónok és költő, egy ideig a magyar király udvaránál tartozkodott és Magyarországon halt meg:

Rhetor et orator fueram doctusque poeta.
 Et medicus tribui saepe salutis opem.
 Astrorum leges servavi pectore docto,
 Pendulus et terrae cognitus orbis erat.
 Nemo mihi melius succos cognovit et herbas,
 Radices gemmas dura metalla simul.
Pannonio regi placuit mea candida virtus,
 Germanis ducibus praesulibusque simul.
 Me plorat Rhenus peregrina quiescere terra:
Inter Pannonios stant mea busta viros.

III. 67-ben (De mulieribus Pannoniae inferioris) Celtes egy magyar nőt énekel meg, ki házasságtörő férjét megölte, azután V 10-ben (Vitezio et Balbo) Vitéz János püspököt és Balbus Jeromost (1498 táján?) vacsorára hívja meg rövid négysoros distichonban, mely azonban Vitéznek és Balbusnak egymáshoz és Celteshez való jó viszonyát szépen illusztrálja. — Engem személyesen leginkább érdekelt azonban az »Ad Michaelem Styrium Transilvanum» című 10 soros költemény (V 24), melynek eleje következőképen hangzik:

Nemo per Austriacam fuerat mihi cognitus urbem,
 Musarum tantus quem tenuisset amor,
 Quam tu, cui nitidus spirat sub pectore Phoebus,
 Ex Transsilvanis Michael orte viris.

Celtesnek Codex Epistolarisében ugyanis van három levél (1492-ből, 1498-ból és 1500-ból) egy bizonyos »Styrus Michael aus Judenburg (Emporiandus Transilvanus)»-tól, mint Endlicher írja; Denis szerint: dictus cognomine Transsylvanus, a Codex Epistolaris egy helyén pedig (fol. 91) »Michael Styrus de Burgo Judeorum patrio (?) cognomine Transsilvanus emporiandus Viennensis»-nek nevezi magát. »Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság» című értekezésem függelékébe (v. ö. f. 123) leveleit nem vettem fel, minthogy Michael Styrus erdélyi származása akkor még kétesnek látszott nékem (az ismeretes földrajzi író Maximilianus Transilvanus is belga származású volt); de most Celtes főtebb közölt szavai után hajlandóbb vagyok feltenni, hogy Michael Styrus vagy maga Erdélyben született, vagy legalább erdélyi családból származott; és még az utóbbi esetben is megérdemli, hogy a magyarországi humanismus történetében szerény helyet reserváljunk számára.

Dr. ABEL JENŐ.